

20 januari 2019 (bevestiging ambtsdrager)

GEMEENTE – ZIJN

Bijbellezing: de brief aan Filemon

Paulus, de bringer van het Evangelie van bevrijding en redding stuurt een gevluchte slaaf terug naar zijn meester... Stemde Paulus nu met die slavernij in, gezien zijn brief aan Filemon waarmee hij de slaaf Onesimus terugstuurt naar zijn meester? Ik denk dat je juist bij het lezen van de brief aan Filemon tot een tegenovergestelde conclusie moet komen. Paulus heeft inderdaad niet op de barricaden gestaan om de slavernij af te schaffen. Maar dat zou in die tijd ook onmogelijk zijn geweest. De jonge christelijke gemeente van toen bestond waarschijnlijk uit enkele kleine huiskamer-gemeenten te midden van die grote heidense maatschappij. Die kleine groepjes christenen konden niets beginnen tegen de maatschappelijk alom aanvaarde slavernij. Als christen werd men soms al verdacht als zijnde 'van een nieuwe religie, die de staat zou kunnen ondermijnen'. De stem van een christen zou in de menigte verstommen, of met geweld tot zwijgen gebracht worden. Men stond dus niet op de barricaden, maar... binnen de christelijke gemeente ging het systeem van slavernij als vanzelf verloren. Niet door de hele maatschappij om hen heen te veranderen, dat kon niet..., maar door als gemeentelid zelf heel anders tegenover je medegemeentelid te staan. Binnen de christelijke gemeenten stonden slaven en hun meesters naast elkaar in de kerkbanken te zingen. Een dochter van een meester paste tijdens de crèche op de kinderen van een slaaf. En er werd op een keer ook een slaaf in de kerkenraad gekozen om de gemeente te leiden. En er knielde een meester bij het belijdenis doen neer, terwijl hij door een slaaf de handen opgelegd. Ik zeg het nu wat in onze termen, maar in de christelijke gemeenten van toen – hoewel Paulus daar nog regelmatig op moest wijzen – gold geen hoog-laag, geen slaaf-meester. Als Paulus daar lucht van kreeg dat er nog wel een rijk-arm-, of hoog-laag-idee heerste, dan werd hij fel. In Christus is noch jood, noch heiden, noch man, noch vrouw, noch slaaf, noch vrij man, zo leerde Paulus. Het gaat niet om wie je bent..., wat je doet..., of je hoog op de maatschappelijke ladder staat, of dat je slavenwerk doet. *Het gaat er allereerst om wie je bent in Christus.* En daarom kon Paulus de slaaf Onesimus naar zijn meester terugsturen.

Maar nu nog een keer terug naar de situatie van Paulus en Onesimus. Ik vond dat ik dit over de slavernij eerst moest uitleggen, maar ik wil nu in de rest van de preek naar iets anders kijken. Ik meen namelijk uit hoe Paulus hier over de slaaf Onesimus spreekt en hoe Paulus de meester van Onesimus, Filemon, aanspreekt... dat je daar heel veel uit kan leren voor ons gemeente-zijn van vandaag. Over hoe je in een gemeente met elkaar moet omgaan. Of hoe je met elkaar mag omgaan. Als gemeenteleden onderling. Als kerkenraad en de rest van de gemeente. Als nieuw bevestigde ambtsdrager en de gemeente. Nu daar wil ik met u nu verder naar kijken: wat leer je uit die brief van Paulus over hoe je als gemeente met elkaar moet omgaan en mag samenleven?

Een veilige gemeente

Allereerst leer ik van Paulus dat een gemeente *een veilige plek* behoort te zijn. Je moet je veilig voelen in een gemeente. Nou, dat klinkt misschien als een open deur, maar om helder te krijgen wat een veilige gemeente inhoudt, moet je het heel concreet maken. Even kijken naar Paulus en Onesimus: Paulus stuurde Onesimus dus terug. We weten niet waarom Onesimus teruggestuurd moest worden. Was hij ontsnapt, omdat hij de vrijheid tegemoet wilde gaan? Of had hij iets gestolen of een grote fout gemaakt en was hij bang voor de gevolgen? Of was hij te lang weggeweest van huis en durfde hij nu niet meer terug? We weten het niet, maar

Paulus wilde dat hij terugging naar zijn meester. Ja, Paulus wilde eigenlijk liever dat Onesimus met hem zou gaan werken in dienst van het Evangelie, maar dat kon niet zomaar. Filemon, de meester van Onesimus, moest bepalen of dat mocht of niet. Paulus stuurde Onesimus daarom terug, maar... hij beval Filemon met klem om Onesimus te accepteren. Ja, om hem zelfs als een broeder te verwelkomen. Paulus staat daarbij zelf voor Onesimus in, hij identificeert zich met Onesimus: *als u met mij verbonden bent, ontvang hem dan zoals u mij zou ontvangen.*¹⁸ *En mocht hij u hebben benadeeld of u iets schuldig zijn, breng het mij dan in rekening.* Nou, met zo'n iemand achter je, durf je toch wel terug te gaan naar je meester?! Zo kon Onesimus dus gerust terug naar zijn meester gaan. Ook al was hij een gevluchte slaaf. Ook al had hij een schuld misschien. Ook al had hij een verleden waarover hij rekenschap had moeten afleggen. Onesimus werd niet op zijn persoon of op zijn verleden aangerekend. Hij werd aanvaard. Als een broer.

Welnu: is onze gemeente ook zo'n veilige gemeente, waar je niet met je verleden, met je status, leeftijd of je afkomst wordt geïdentificeerd? Is onze gemeente ook zo'n veilige plek waar je er kunt zijn met je verborgen schuld of schaamte..., met de krassen op je ziel en de deuken die je hebt opgelopen? Waar je kunt zijn met je angsten? Met je opgekropte woede? Je gevoel van machteloosheid? Met je ADHD, PDDNOS, PTSS of CVA-patient, of welk etiket je ook draagt. ... Ik hoop dat wij zo'n veilige gemeente mogen vormen. Jullie als ambtsdragers die bij gemeenteleden op bezoek komen, dat jullie open zullen staan voor de levensverhalen van velen. Maar ook als gemeenteleden zo onderling, hier in de hal, of op een kring. Gelukkig mag ik vaak horen en zien dat in onze gemeente een dergelijke veiligheid wordt ervaren, dat er ruimte wordt ervaren om elkaar als broeders en zusters in het hart te mogen zien en met elkaar op te trekken. Maar ik zie soms ook het omgekeerde. Niet altijd dat het zo onveilig is en bedreigend..., gelukkig meestal niet... *maar wel dat men elkaar niet goed genoeg kent om zich bij elkaar veilig te voelen.* Dat kom ik regelmatig in gesprekken tegen. Dat men elkaar niet genoeg kent... Elkaar niet afrekenen op afkomst of verleden, dat kan betekenen dat je een veilige gemeente bent. Maar het kan ook betekenen dat men simpelweg geen idee heeft wie er naast je in de rij zit, of wie er in dat andere vak van de kerkzaal zit en dat men elkaar daarom überhaupt niet eens zou *kunnen* afrekenen op wie de ander is.

Je kunt niet iedereen kennen, dat is een gegeven in gemeenten zoals onze gemeente. Die huiskamer-gemeente van Filemon was waarschijnlijk wat minder gevuld en daarom ook wat overzichtelijker dan onze kerkzaal vol met mensen. *Maar zullen wij met elkaar blijven werken aan die plekken en ruimten van veiligheid? Waar wij elkaar zullen leren kennen? Waar wij samen zullen optrekken? En waar wij open zullen staan voor die ander, die misschien wel heel anders is dan jezelf? ...* Ik hoop dat de kerkenraad zo'n plek mag zijn van veiligheid voor de ambtsdragers, ook voor de nieuwe diaken. Ik hoop dat de kringen echt mogen groeien in aantal en in veiligheid en aanvaarden van elkaar. Ik hoop dat de pastorale gesprekken zulke veilige momenten mogen zijn. Ik hoop dat de jv's en de catechisatiegroepen van die plekken mogen zijn, waar je mag ervaren, of waar je de ander laat ervaren: 'ik mag er zijn. Ik kan hier iets van mijn innerlijk delen. Ik mag vertellen. Ik kan om voorbede vragen. Ik mag mijn schuld belijden. Ik hoef mijn grote geheim niet alleen onder mijn arm te mee te dragen. Ik mag mij een broertje of zusje van de anderen voelen.' Zelfs als je zo'n weggelopen slaaf als Onesimus zou zijn. Zonder dergelijke plekken van veiligheid *kan* je geen broeders en zusters van elkaar zijn... Je bent dan hooguit een publiek dat trouw de zondagse voorstellingen bezoekt en daarna weer thuis aan de koffie gaat. Maar dat is dan geen gemeente-zijn.

Eeuwige liefde tussen broeders en zusters

Nog iets anders... Ik vertelde over het belang van 'een veilige ruimte', zoals Paulus voor Onesimus een veilige ruimte wilde creëren in de huiskamer-gemeente van zijn meester

Filemon, maar *hoe Paulus die veilige ruimte creëert, dat is ook prachtig!* Wat bedoel ik? Nu, Paulus staat zelf voor Onesimus in: *als u met mij verbonden bent, ontvang hem dan zoals u mij zou ontvangen.* ¹⁸*En mocht hij u hebben benadeeld of u iets schuldig zijn, breng het mij dan in rekening.* Paulus wil voor de kosten van Onesimus opdraaien. Best gedurfd, voor iemand die zelf van giften en van zijn bijbaantje als tentenmaker moest leven... En Paulus wilde dat Onesimus werd ontvangen, zoals hijzelf zou worden ontvangen: 'Filemon, doe precies hetzelfde met Onesimus, als wanneer ik bij je aan zou kloppen'. ... Paulus verbindt zich op een heel bijzondere wijze met Onesimus. Paulus vertelt daar eerder in zijn brief ook al iets over. Onesimus is tot geloof gekomen door Paulus, toen Paulus zelf gevangen zat. We weten daar niets over, maar het ging waarschijnlijk niet op de manier van 'een Nieuwe Testament aan Onesimus meegeven en verder een verwijzing naar de website van de plaatselijke gemeente'. Nee, Onesimus is kind aan huis geworden bij Paulus. Hoor maar over hoe Paulus over Onesimus spreekt tot Filemon: ¹⁰*Ik zou u om een gunst willen vragen voor Onesimus, die tijdens mijn gevangenschap mijn kind is geworden.* Mijn kind! Nou, logisch dan dat Paulus voor Onesimus wilde instaan. Voor je kind ga je door het vuur. Maar dat is niet het enige. Paulus spreekt ook Filemon aan op zijn relatie tot Onesimus. Paulus zegt: ¹⁵*Misschien hebt u hem korte tijd moeten missen om hem voor altijd terug te krijgen,* ¹⁶*niet meer als een slaaf, maar als veel meer dan dat, als een geliefde broeder. Voor mij is hij dat al, hoeveel te meer moet hij het dus voor u zijn...* 'Filemon, neem Onesimus terug, maar niet op de zakelijke manier als slaaf-meester en wees wat coulant..., nee, neem hem terug op de christelijke manier, als een broeder van je. Zie hem niet als een ongehoorzame slaaf, ook al is hij dat. Zie hem als je *geliefde* broeder. Die broeder- en zusterband van christenen, waar Paulus het op verschillende momenten in zijn brief over heeft, die familieband die wij christen met elkaar mogen hebben, dat is iets vreemds... Dat is niet biologisch, genetisch. Nee, het gaat vaak door biologische en genetische verschillen heen. Het gaat door werkelijke alle verschillen heen. Dat is het prachtige van een gemeente: dat er allemaal totaal verschillende mensen aan elkaar gegeven zijn. Want dat is het: je bent aan elkaar *gegeven*. Misschien heb je van nature helemaal niets met die ander die voor of achter je in de kerk zit. Is die ander veel ouder of veel jonger. Misschien zou je in het dagelijks leven je aan die ander irriteren, als hij bij je in de klas zou zitten, of als je met hem of haar op kantoor zou moeten samenwerken. Maar in Christus zijn wij aan elkaar gegeven. Dat is een gegeven. Zijn liefde verbindt ons aan elkaar. Liefde, waarbij alle onderscheidingen wegvallen. Wij zijn wel verschillend, maar dat maakt geen verschil meer. En die liefde van Christus waarin wij mogen delen en die wij met elkaar mogen delen, die liefde is eeuwig. Daarom zegt Paulus ook tegen Filemon: 'Misschien hebt u hem (Onesimus) korte tijd moeten missen om hem *voor altijd* terug te krijgen'. Er staat letterlijk: om hem *tot in eeuwigheid* terug te krijgen. Die liefde van Christus, die wij met elkaar mogen delen, is eeuwig liefde. Alles hier op aarde vergaat. Alles is betrekkelijk. Ook het hele gemeente-zijn, het kerkgebouw, de beleidsplannen, al die taken die wij met elkaar dragen en dingen die wij organiseren..., het heeft allemaal maar betrekkelijke waarde..., maar die liefde tussen broeders en zusters...- wees er alsjeblift zuinig op! werk eraan! - want dat is het enige wat eeuwig blijvend is. Ik was van de week bij een broeder van onze gemeente op bezoek die ernstig ziek is. Hij en zijn vrouw lieten mij een kaartje zien, waarop precies dit kostbare onder woorden werd gebracht, over die eeuwig liefde die wij mogen delen. Het zijn woorden uit een gedicht van ds. Troost: *Eens staan wij dan (na de dood) weer oog in oog, -- we zien elkaars gezicht -- en zingen samen hemelshoog -- God dank, 'Hij is ons licht!'* Besef u., besef jij wat wij mogen delen met elkaar?! ... De banden die in het gemeente-zijn worden gesmeed, die

banden die met elkaar worden vastgehouden (met alle moeiten en frustratie van dien)..., die hebben eeuwigheids-waarde!

Een beroep dat op je wordt gedaan

Paulus stond voor Onesimus in. Broederliefde. Zussenliefde. Misschien heb jij of heeft u ook wel iemand voor wie je in de gemeente zou kunnen instaan. Adopt a granny, zo klonk het een tijdje geleden in onze samenleving. Adopteer een oudere. Of wees een buddy voor een jongere. Zoek elkaar op als ouders, of in welke hoedanigheid dan ook. Maar ik ga het nu niet allemaal invullen. Ik wil vanuit deze brief van Paulus nog één ander ding noemen over het gemeente-zijn. Ik vind het wel heel bijzonder om te zien hoe vrij Paulus is in zijn schrijven aan Filemon. Het klinkt natuurlijk heel liefdevol zoals Paulus voor Onesimus instaat, maar ondertussen is Paulus zich wel behoorlijk aan het bemoeien met het zaken- en privéleven van Filemon. Hij bemoeit zich zelfs met de financiën van Filemon door hem tussen de regels te verzoeken of Onesimus niet voor Paulus zou kunnen gaan werken. Nou, zo iets moet je in onze gemeente natuurlijk niet hebben, dat iemand anders je gaat adviseren over wat hij of zij met zijn bezittingen of met haar geld moeten doen... Of? Ja, Paulus gaat nog een stapje verder... Als hij vertelt dat hij de schade die Onesimus heeft aangebracht aan Filemon zelf zal vergoeden, dan zegt hij erbij: *Ik ga er dan maar aan voorbij dat u mij uw eigen leven schuldig bent.* Met andere woorden: 'Filemon, je kunt wel een rekening bij mij indienen..., maar dankzij mijn zendingswerk heb jij de liefde van Christus en het eeuwige leven mogen ontvangen... Als ik daar eens een rekening voor zou inbrengen bij jou...!' Paulus spreekt vol liefde in zijn brief, maar doet ook een heel sterk appel op Filemon..., met liefde, eigenlijk ook een beetje met humor, maar ook heel appelerend. Dat kan in een gemeente, als je elkaar kent en een goede band met elkaar hebt. Dan kan je dergelijke dingen met elkaar bespreken en aan elkaar voorleggen. Ik hoop daarom dat dit ook in onze gemeente het geval mag zijn en dat wij daar misschien wel in zullen groeien met elkaar. Dat er een beroep op je gedaan kan worden. Je hoeft niet de inlogcode van je bank aan iemand anders te geven. Maar je moet wel even de begeleidende brief van Actie Kerkbalans in de komende weken doorlezen. Je hoeft niet alles te doen en overal in zitten van onze gemeente. Maar er zijn wel momenten waarop er een beroep op je gedaan wordt. Een beroep op je tijd. Je geld. Een beroep op je aanwezigheid en betrokkenheid..., die misschien wel planning van je cursussen of de verbouwing van je huis doorkruist.

Zomaar een slaaf afstaan voor het missionaire werk, nou Paulus, #durftvragen.... Paulus durfde het te vragen... *in Christus*. Zo mogen ambtsdragers ook in het ambt staan. In Naam van Christus. Ook als nieuwe diaken zal je waarschijnlijk vaak een beroep op de gemeente gaan doen. Nou, ik hoop dat je die vrijmoedigheid zult ervaren van Paulus: ontspannen, met een tikkeltje humor soms, maar ook heel direct de gemeente vragen, aanspreken, niet met je eigen gezag en status, maar vanuit het gezag van Christus die heel gewone mensen in dienst neemt.

Als ik het goed lees in de Bijbel, dan is gemeente-zijn een van de kernzaken van het geloof: er voor elkaar zijn. Er met elkaar voor God zijn. Samen elkaars lasten dragen. Leiden en geleid worden. Dienen en diendend worden. Op de juiste weg gehouden worden door elkaar, i.p.v. je eigen geloofsme-nu samenstellen. Samen zo'n gemeente zijn met een geestelijk leider als Paulus, met iemand die grote financiële verantwoordelijkheid draagt als Filemon en met een weggelopen slaaf die vergeven moet worden als Onesimus. Wat mooi om zo gemeente te mogen zijn. Laat ons blijvende gebed daarom zijn: 'Breng ons samen! (Opw 797)'

Heeft u vragen of een reactie: ds. E.G. (Eddy) de Kruijf // 010 210 89 71 // dekruijf@live.nl